

**WSPÓŁCZESNE BEZPIECZEŃSTWO
WEWNĘTRZNE RP
W ŚWIETLE NOWYCH ZAGROŻEŃ
– WYBRANE PROBLEMY**

redakcja naukowa:

Waldemar Zubrzycki

Andrzej Warmiński

Tomasz Saffjański

Szczytno 2019

Recenzent

dr hab. Agata Tyburska

Redakcja wydawcy

Bogdan Romanowski

Radosław Gizot

Projekt okładki

Agnieszka Kamińska

© Wszelkie prawa zastrzeżone — Wyższa Szkoła Policji w Szczytnie

ISBN 978-83-7462-646-0

e-ISBN 978-83-7462-647-7

Skład, druk i oprawa:

Dział Wydawnictw i Poligrafii Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie

12-100 Szczytno, ul. Marszałka Józefa Piłsudskiego 111

tel. 89 621 51 02, fax 89 621 54 48, e-mail: wwip@wspol.edu.pl

Objętość: 13,51 ark. wyd.

Spis treści

Wstęp	5
<i>Waldemar Zubrzycki — ROZDZIAŁ 1</i>	
Działalność terrorystyczna w Polsce w aspekcie wewnętrznych zagrożeń	7
<i>Paweł Łabuz — ROZDZIAŁ 2</i>	
Przestępczość zorganizowana i transgraniczna aktualnym zagrożeniem bezpieczeństwa państwa – struktury, determinanty, tendencje oraz prognozy i kierunki rozwoju	27
<i>Irena Malinowska — ROZDZIAŁ 3</i>	
Zagrożenia ekonomiczne bezpieczeństwa Polski ze szczególnym uwzględnieniem przestępczości podatkowej	39
<i>Krzysztof Sawicki — ROZDZIAŁ 4</i>	
Korupcja w państwie demokratycznym	51
<i>Agnieszka Sadło-Nowak — ROZDZIAŁ 5</i>	
Wyzwania i zagrożenia dla funkcjonowania państwa wynikające z przestępstwa łapownictwa	63
<i>Tomasz Safjański — ROZDZIAŁ 6</i>	
Czynniki warunkujące rozwój przestępczości narkotykowej w Polsce	73
<i>Paweł Łabuz, Mariusz Michalski — ROZDZIAŁ 7</i>	
Prawne aspekty zwalczania przestępczości narkotykowej w Polsce	81
<i>Michał Safjański, Tomasz Safjański — ROZDZIAŁ 8</i>	
Przestępczość marihuanowa w Polsce – zagrożenie czy mit?	97
<i>Kornelia Stępień — ROZDZIAŁ 9</i>	
Wybrane zjawiska patologii społecznej w aspekcie zagrożeń bezpieczeństwa jednostki i społeczeństwa	115
<i>Agnieszka Choromańska — ROZDZIAŁ 10</i>	
Reformy procedury karnej zagrożeniem dla ewolucji prawa i funkcjonowania organów wymiaru sprawiedliwości?! – refleksje na gruncie ostatnich nowelizacji procesu karnego	139

Andrzej Warmiński — ROZDZIAŁ 11

Bezpieczeństwo życia człowieka w świetle założeń

Narodowego Programu Zdrowia na lata 2016–2020 149

Monika Porwisz — ROZDZIAŁ 12

Realizacja przez Policję ustawowych zadań w zakresie standardów

ochrony danych adresowych pokrzywdzonego i świadka 169

Andrzej Sprycha — ROZDZIAŁ 13

Czynności operacyjno-rozpoznawcze Policji a prawo do prywatności 179

Julia Wioletta Tocicka — ROZDZIAŁ 14

Metodyka typowania zagrożeń oraz szacowanie ryzyka ich występowania 189

Tomasz Saffjański — ROZDZIAŁ 15

Rola międzynarodowej współpracy policyjnej

w systemie bezpieczeństwa wewnętrznego państwa na przykładzie Polski 203

Zakończenie 215

Bibliografia 217

Wstęp

Bezpieczeństwo wewnętrzne jest wyrazem równowagi ustrojowo-prawnej i społeczno-ekonomicznej Rzeczypospolitej. Decyduje o rozwoju jednostki i społeczeństwa w różnych wymiarach ich funkcjonowania.

Czynnikiem określającym sferę bezpieczeństwa wewnętrznego jest każde zagrożenie dla prawidłowości tego funkcjonowania. Z uwagi na wielorakość zagrożeń i wektorów ich oddziaływania bezpieczeństwo wymaga bieżącego diagnozowania nowo powstających lub ewoluujących elementów podmiotowych i przedmiotowych – czy nie stanowią one potencjalnego zagrożenia.

Przedstawione podejście do zagadnienia bezpieczeństwa wynika z jego niejednorodności, a zarazem potrzeby zapewnienia spójności działań organów państwa.

Prezentujemy w kolejnych rozdziałach opracowania odnoszące się do aspektów prawnych i praktycznych przeciwdziałania zagrożeniom dla bezpieczeństwa wewnętrznego, mając świadomość, że nie oddają one wszystkich problemów.

Dokonując wprowadzenia do niniejszego opracowania, przeznaczonego przede wszystkim dla praktyków (urzędników, funkcjonariuszy, żołnierzy) odpowiedzialnych za kreowanie lub realizację zadań z zakresu bezpieczeństwa oraz studentów, chcielibyśmy zwrócić uwagę na wielowymiarowość problematyki związanej z przeciwdziałaniem nowym zagrożeniom.

Redaktorzy

ROZDZIAŁ 1

Działalność terrorystyczna w Polsce w aspekcie wewnętrznych zagrożeń

Streszczenie: Dotychczas Polska nie stała się obiektem ataku ze strony międzynarodowego terroryzmu, jednak zagrożenie takie jest realne. Przewidywać również należy wewnętrzne zagrożenia posługiwania się metodami terrorystycznymi przez zorganizowane grupy przestępcze, ugrupowania ekstremistyczne lub indywidualnych sprawców. Wskazuje na to zarówno dostrzegalny poziom frustracji, jak i odmiennosć dążeń różnorodnych grup społecznych, wysiłki w dążeniu do maksymalizacji zysków materialnych czy też przykłady wydarzeń, które miały miejsce w innych krajach. Sprawiają one, że rodzimy terroryzm potencjalnie ma w Polsce prawo bytu.

Słowa kluczowe: Polska, terroryzm, ekstremizm, terror kryminalny, przestępczość zorganizowana.

TERRORIST ACTIVITY IN POLAND REGARDING INTERNAL THREATS

Summary: Poland has not become an object of attack from international terrorism so far, but such a threat is real. As internal threats to public security the use of terrorist methods by organized criminal groups, extremist groups or individual perpetrators should also be foreseen. This is indicated by the perceived level of frustration and the diversity of the aspirations of various social groups, efforts to maximize material gains, or similar actions that took place in other countries. The elements cause that, potentially, domestic terrorism has the right to exist in Poland.

Keywords: Poland, terrorism, extremism, criminal terror, organized crime.

Terroryzm stanowi dla państwa zagrożenie zarówno w skali międzynarodowej, jak i w obszarze bezpieczeństwa wewnętrznego¹. Stąd właśnie wynika najprostsza chyba jego klasyfikacja, dzieląca zagrożenia terrorystyczne na zewnętrzne i wewnętrzne. Biorąc pod uwagę tematykę opracowania, skoncentrować należy się na tym drugim rodzaju terroryzmu, który Bartosz Bolechów – przyjmując za kryterium podziału narodowość sprawców oraz ich ofiar – określa jako ten, w którym zarówno sprawca, jak i ofiara aktu terrorystycznego pochodzą z jednego państwa². Istnieją co prawda opinie, że w Rzeczypospolitej Polskiej wewnętrzne zagrożenie terrorystyczne najzwyczajniej w świecie nie istnieje lub jest tak marginalne, iż niemalże nieprawdopodobne³, jednak nawet w przypadku niewielkiego prawdopodobieństwa jego pojawienia się w Polsce warto rozważyć możliwości i przyczyny jego występowania.

Mimo że na terenie RP nie odnotowano w ostatnich dziesięcioleciach typowych aktów terrorystycznych, zagrożenie atakiem nie podlega dyskusji. Należy zauważyć, że już sam ustrój demokratyczny niesie ze sobą pewne zagrożenie ze strony terrorystów. Demokracja rozwinięta w krajach zachodnich stoi na straży praw człowieka, uniwersalizuje je, daje możliwości swobodnego przemieszczania się, wygłaszania swoich poglądów, pilnie strzeże, by władza nie nadużywała swojej władzy. To wszystko pozwala ludziom na dużą swobodę, a więc ułatwia dokonanie ataku terrorystycznego i jednocześnie utrudnia przeciwdziałanie mu. Ponadto w rozwiniętych państwach demokratycznych następują dynamiczne procesy demograficzne i urbanizacyjne, co sprzyja zagęszczaniu się ludności i sprawia, że bardzo łatwo jest stać się anonimowym i wyjść poza krąg zainteresowania innych ludzi. Procesy te sprzyjają też minimalizacji nakładów na atak terrorystyczny. W dużych miastach wystarczy uderzyć w jeden newralgiczny punkt, by sparaliżować funkcjonowanie całej aglomeracji, a w konsekwencji spowodować utrudnienia w poprawnym działaniu państwa⁴. Tworzeniu struktur sprzyjających działalności terrorystycznej służy zmiana optyki polskiej polityki zagranicznej oraz budowa społeczeństwa obywatelskiego, połączona z liberalizacją przepisów prawa. Niewątpliwie oznacza to częściową utratę przez państwo kontroli we wszystkich sferach życia społecznego⁵.

Na bezpieczeństwo narodowe Polski w XXI w. duży wpływ wywierają procesy, które zachodzą we współczesnym globalnym środowisku bezpieczeństwa, charakteryzujące się dużą dynamiką i złożonością zmian oraz występowaniem powszechnych

¹ Por. P. Durys, F. Jasiński, *Walka z terroryzmem międzynarodowym. Wybór dokumentów*, Bielsko-Biała 2005, s. 6.

² B. Bolechów, *Terroryzm w świecie podwubiegunowym. Przewartościowania i kontynuacje*, Toruń 2002, s. 43.

³ R. Grosset., *Zabić tysiące, przstraszyć miliony*, Warszawa 2009, s. 36.

⁴ K.I. Masiul, *Polityka bezpieczeństwa RP wobec zagrożenia terroryzmem*, Pułtusk 2011, s. 120–121.

⁵ T. Wróblewski, *Bezpieczeństwo Polski w kontekście przestępczości zorganizowanej i terroryzmu*, [w:] K. Laskowska (red.), *Oblicza współczesne przestępczości zorganizowanej*, Białystok 2014, s. 316.

zagrożeń⁶. W efekcie globalizacji procesów gospodarczych powstają dodatkowe czynniki sprzyjające aktywności terrorystów na obszarze Polski. Szerokie otwarcie granic spowodowało zniesienie barier w podróżowaniu, co istotnie wpływa na wzrost liczby cudzoziemców stale i okresowo przebywających w RP. Znacznie ułatwia to ewentualne przenikanie do Polski organizacji międzynarodowych i wykorzystywanie jej w celach tranzytowych bądź do działań o charakterze logistycznym i wspomagającym. Legalizowanie pobytu cudzoziemców z krajów podwyższonego ryzyka, np. poprzez zawieranie związków małżeńskich z obywatelkami RP lub pozorną współpracą naukową albo gospodarczą, pozyskiwanie fałszywych dokumentów, nabywanie nieruchomości – to tylko przykłady możliwości kształtowania przez organizacje terrorystyczne zaplecza logistycznego w Polsce. Ułatwiony dostęp do zakupu broni i materiałów wybuchowych, tranzyt, system bankowy podobny do systemów istniejących na Zachodzie, polityka wizowa o liberalnym charakterze, dobry rozwój infrastruktury kraju oraz znaczące zapotrzebowanie na zagraniczne inwestycje kapitałowe, różnorodność społeczna wynikająca z zamieszkiwania na terytorium RP ludzi różnej narodowości oraz odmiennych poglądów, globalizacja, istnienie niezależnych mediów, służących jako element propagandowy oraz sytuacja wewnętrzna państwa, jak również udział Polski w umowach międzynarodowych i sojuszach antyterrorystycznych czy strategiczne położenie naszego kraju – to czynniki wpływające na poziom zagrożenia terroryzmem zewnętrznym. Stymulować mogą one jednak również przyrost zagrożeń wewnętrznych, stwarzając dogodne warunki dla ich rozwoju.

Wskazane przesłanki znajdują odzwierciedlenie w wynikach badań przeprowadzonych przez Centrum Badania Opinii Publicznej, prezentujących poczucie zagrożenia Polaków atakiem terrorystycznym. W 2013 r. co czwarty badany (26%) obawiał się ataków terrorystycznych, a ponad dwie piąte badanych (43%) oceniło, że w Polsce istnieje realne zagrożenie terroryzmem⁷. Zagrożenie to w odczuciu społecznym wzrosło w 2015 r., kiedy za realne uznała je ponad połowa badanych (56%)⁸, a w 2016 r. odsetek ten wzrósł do 59%⁹.

Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego (ABW) – służba wiodąca w zakresie rozpoznawania zagrożeń terrorystycznych i przeciwdziałania im oraz ścigania sprawców ewentualnych zamachów – w 2015 r. prowadziła osiem śledztw w związku z podejrzeniem działalności terrorystycznej, w których odnotowano sześciu podejrzanych o popełnienie przestępstwa o charakterze terrorystycznym. W 2016 r. było to już dwanaście śledztw i ośmiu podejrzanych¹⁰, co pokazuje tendencję wzrostową

⁶ Uchwała nr 67 Rady Ministrów z 9 kwietnia 2013 r. w sprawie przyjęcia „Strategii rozwoju systemu bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej Polskiej 2022”, M.P. 2013, poz. 377, Wprowadzenie, s. 4.

⁷ *Zagrożenie terroryzmem*, Komunikat z badań CBOP nr BS/78/2013, Warszawa, czerwiec 2013.

⁸ *Zagrożenie terroryzmem*, Komunikat z badań CBOP nr 50/2015, Warszawa, kwiecień 2015.

⁹ *Zagrożenie terroryzmem po zamachach w Brukseli*, Komunikat z badań CBOP nr 65/2016, Warszawa, kwiecień 2016.

¹⁰ *Raport o stanie bezpieczeństwa w Polsce w 2016 roku*, MSWiA 2017, s. 274.

(tabela 1). W 2016 r. ABW przedstawiła cztery zarzuty popełnienia przestępstw o charakterze terrorystycznym, co nie odbiega od trendu widocznego w latach wcześniejszych (tabela 2), kiedy zarzuty przedstawiano w pojedynczych przypadkach.

Tabela 1. Liczba prowadzonych w danym roku śledztw w związku z podejrzeniem popełnienia poszczególnych przestępstw o charakterze terrorystycznym

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Art. 126a k.k. (publiczne nawoływanie do popełnienia m.in. przestępstw o charakterze terrorystycznym)	0	0	0	1	0	0	0
Art. 163 k.k. (sprowadzenie zdarzenia, które zagraża życiu lub zdrowiu wielu osób albo mieniu w wielkich rozmiarach)	0	1	1	0	0	0	0
Art. 166 k.k. (przejęcie kontroli nad statkiem wodnym lub powietrznym)	0	1	0	0	0	1	1
Art. 168 k.k. (przygotowanie do niektórych przestępstw przeciwko bezpieczeństwu publicznemu, które mogą mieć także charakter terrorystyczny)	0	0	1	2	0	0	2
Art. 189 k.k. (pozbawienie wolności człowieka)	4	3	1	3	3	2	1
Art. 252 k.k. (wzięcie lub przetrzymywanie zakładnika w celu zmuszenia organu lub osób do określonego zachowania)	0	0	0	0	1	2	1
Art. 255a k.k. (prezentowanie treści mogących ułatwić popełnienie przestępstwa o charakterze terrorystycznym lub uczestniczenie w szkoleniu mogącym umożliwić popełnienie takiego przestępstwa)	0	0	0	0	0	0	2
Art. 258 § 2 i 4 k.k. (udział w zorganizowanej grupie albo związku, który ma charakter zbrojny albo którego celem jest popełnienie przestępstwa o charakterze terrorystycznym)	0	0	0	1	1	3	5
RAZEM	4	5	3	7	5	8	12

Źródło: Raport o stanie bezpieczeństwa w Polsce w 2016 roku, MSWiA 2017, s. 275.

Tabela 2. Liczba osób, którym w 2016 r. przedstawiono zarzuty za poszczególne przestępstwa o charakterze terrorystycznym

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Art. 163 k.k. (sprowadzenie zdarzenia, które zagraża życiu lub zdrowiu wielu osób albo mieniu w wielkich rozmiarach)	0	1	1	0	0	0	0
Art. 168 k.k. (przygotowanie do niektórych przestępstw przeciwko bezpieczeństwu publicznemu, które mogą mieć także charakter terrorystyczny)	0	0	0	1	0	0	0
Art. 224a k.k. (fałszywe zawiadomienie o zdarzeniu zagrażającym życiu lub zdrowiu wielu osób lub mieniu w znacznych rozmiarach)	0	0	0	0	0	0	1
Art. 258 § 2 k.k. (udział w zorganizowanej grupie albo związku, który ma charakter zbrojny albo którego celem jest popełnienie przestępstwa o charakterze terrorystycznym)	0	0	1	0	0	6	3
RAZEM	0	1	2	1	0	6	4

Źródło: Raport o stanie bezpieczeństwa w Polsce w 2016 roku, MSWiA 2017, s. 275.

Generalny Inspektor Informacji Finansowej (GIIF) – organ właściwy w zakresie przeciwdziałania finansowaniu terroryzmu – wszczął w 2016 r. 89 postępowań analitycznych dotyczących podejrzanych transakcji, które mogły mieć związek z finansowaniem terroryzmu – ponad dwukrotnie więcej niż w 2015 r. (41)¹¹.

Duży problem na terenie RP stanowi *terroryzm kryminalny*, czyli używanie środków przemocy w działaniach zorganizowanych grup przestępczych. *Terroryzm kryminalny* jest związany głównie z przestępczością porachunkową, czyli działaniami mającymi na celu odwet bądź zastraszenie. Głównymi jej przejawami są zabójstwa na zlecenie czy też zamachy bombowe¹², mogą więc one być tożsame z metodami, które znajdują zastosowanie w atakach terrorystycznych. Do najpoważniejszych form aktów terroru kryminalnego należą zamachy przy użyciu materiałów wybuchowych i broni palnej, a także uprowadzenia dla okupu, pobicia, niszczenie mienia, sabotaż oraz szantaż. Celem aktu terroru kryminalnego jego zawsze konkretna osoba lub jej mienie. Związany jest on najczęściej z formami stosowanymi w przestępczości zorganizowanej, do których w szczególności należą:

- produkcja, przemysł i dystrybucja narkotyków i środków psychotropowych,
- przemysł i nielegalny handel bronią,
- zabójstwa na zlecenie,
- pobicia i porwania osób,
- napady na osoby podróżujące samochodami,
- produkcja i wytwarzanie ładunków wybuchowych,
- przemysł alkoholu i wyrobów tytoniowych,
- oszustwa podatkowe,
- oszustwa kredytowe,
- oszustwa ubezpieczeniowe,
- oszustwa giełdowe,
- wynajmowanie mścicieli – przestępców do zastraszania przedstawicieli wymiaru sprawiedliwości, którzy zajmują się ściganiem zorganizowanych grup przestępczych,
- kradzież i przemysł samochodów,
- fałszowanie środków płatniczych,
- przemysł pierwiastków promieniotwórczych,
- organizowanie nielegalnych przerzutów cudzoziemców¹³.

W naszym kraju obecne są w zasadzie wszelkie formy tego rodzaju przestępczości. Same w sobie stanowią one zagrożenie zarówno dla struktur demokratycznego państwa i rządów prawa, jak i gospodarki rynkowej społeczeństwa obywatelskiego. Część z nich może posłużyć bezpośrednio do dokonania zamachu, inne mogą

¹¹ Tamże, s. 277.

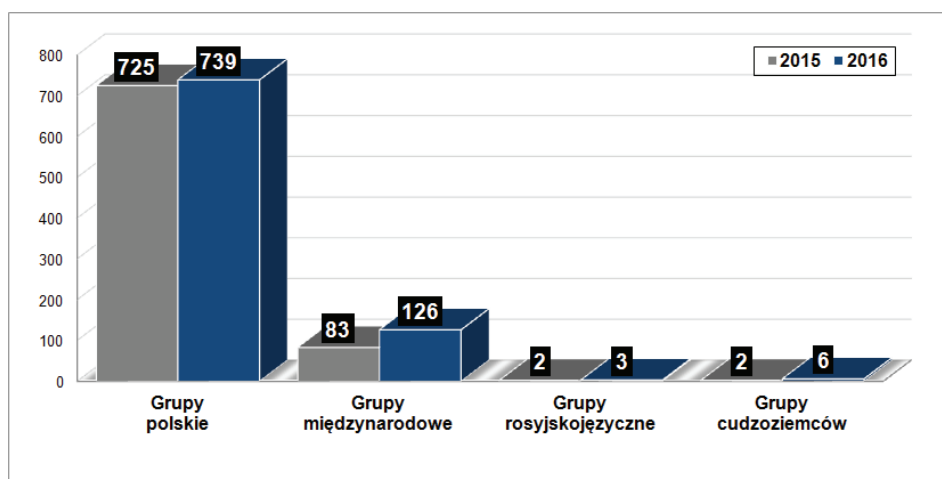
¹² A. Michalska-Warias, *Przestępczość zorganizowana i prawnokarne formy jej przeciwdziałania*, Lublin 2006, s. 150.

¹³ J.W. Wójcik, *Przestępstwa w biznesie*, Warszawa 1998, s. 18.

służyć finansowaniu działalności terrorystycznej lub aktywności pomocniczej, ułatwiającej funkcjonowanie organizacji albo przygotowaniu konkretnego ataku.

W Polsce obserwowany jest stały wzrost liczby zorganizowanych grup przestępczych oraz tendencja powstawania mniejszych grup, często luźno powiązanych ze sobą i współpracujących jedynie w poszczególnych obszarach, w miejsce dużych, o wysokim stopniu zorganizowania, typowych dla lat 90. XX w. Coraz częściej polskie zorganizowane grupy przestępcze charakteryzują się także dużą mobilnością i elastycznością, m.in. prowadząc nielegalną działalność o charakterze transgranicznym. Często w ich skład wchodzi również obywatele innych państw¹⁴. Odzwierciedla to policyjna statystyka, według której w obszarze zainteresowania Centralnego Biura Śledczego Policji w 2015 r. pozostawało 725 polskich grup przestępczych oraz 83 międzynarodowe. W 2016 r. było ich odpowiednio 739 i 126 (wykres 1).

Wykres 1. Liczba grup przestępczych (według narodowości) pozostających w obszarze zainteresowania CBŚP w latach 2015–2016

Źródło: Sprawozdanie z działalności Centralnego Biura Śledczego Policji za rok 2016, Warszawa 2017, s. 2.

Zasadnicza różnica pomiędzy zorganizowaną przestępczością a ugrupowaniami terrorystycznymi dotyczy celu podejmowanych działań. Przestępczość zorganizowana nastawiona jest głównie na osiągnięcie zysku, natomiast terroryści dążą do zmiany określonego porządku politycznego, prawnego, ekonomicznego czy społecznego¹⁵. Za realną uznać należy jednak możliwość angażowania się

¹⁴ Raport o stanie bezpieczeństwa w Polsce w 2016 roku, MSWiA 2017, s. 85.

¹⁵ M. Cichomski, W. Zubrzycki, *Cyberprzestrzeń jako potencjalny obszar przenikania się zorganizowanych grup przestępczych i organizacji terrorystycznych*, [w:] B. Hołyst, K. Jałó-

w działalność terrorystyczną zorganizowanych grup przestępczych¹⁶ oraz powiązania przedstawicieli środowisk terrorystycznych, np. muzułmańskich, ze światem przestępczym. Sami przestępcy również sięgają po metody charakterystyczne dla działalności terrorystycznej, walcząc pomiędzy sobą o wpływy, a także wykorzystując je jako środki przestępczej działalności¹⁷. Wyrażna współcześnie tendencja zbliżania się działalności tych dwóch środowisk¹⁸ sprawia, że nie można wykluczyć zaangażowania się grup przestępczych w realizację działań podejmowanych przez ugrupowania terrorystyczne, zmierzających do osiągnięcia wytyczonych celów politycznych. W tym przypadku organizacja przestępcza traktowana może być instrumentalnie i wykorzystywana ze względu jej potencjał i mobilność.

Zorganizowana przestępczość może stanowić kryminalną podporę realizacji politycznego programu partii o skrajnych poglądach i metodach działania czy też o zapatrywaniach separatystycznych. Nie można wykluczyć, że typowo kryminalna działalność grup przestępczych będzie zazębiała się czy przeplatała z działaniami terrorystycznymi¹⁹. Wspólne dla obydwu rodzajów przestępczości może być dążenie do zdobycia takiej pozycji gospodarczej i politycznej, która zapewni władzę. Może ona zaś służyć chociażby zneutralizowaniu lub wyłączeniu państwowych organów ścigania karnego²⁰. Wywieranie wpływu na władze jest ważnym czynnikiem utrudniającym zwalczanie obydwu rodzajów przestępczości. Oddziaływania te są skierowane na siły policyjne i porządkowe, władze imigracyjne i celne, finansowe i podatkowe, prokuraturę i inne²¹. Całkiem realne jest podejmowanie prób wymuszania określonych decyzji na organach administracji rządowej, samorządowej i organizacjach pozarządowych, na przykład dążenie do obsadzenia *swoich ludzi* na określonych stanowiskach czy przymuszenie do przyjęcia rozwiązań prawnych, które będą korzystne dla przestępców – a w tym przypadku mamy już do czynienia z działaniami o podłożu politycznym, mogącymi powodować destabilizację państwa²². Zorganizowane grupy przestępcze mogą za pomocą

szyński, A. Letkiewicz, *Wojna z terroryzmem w XXI wieku*, Szczytno 2009, s. 123.

¹⁶ Por. D. Trifunovic, *Terrorism and organized crime in South-eastern Europe: The case of Bosnia-Herzegovina-Sandzak, Kosovo and Metohija*, Special Report, Defense & Foreign Affairs/International Strategic Studies Association 2007.

¹⁷ W. Zubrzycki, *Terroryzm we współczesnym świecie*, [w:] E. Ura, K. Rajchel, M. Pomykała, S. Pieprzny (red.), *Bezpieczeństwo wewnętrzne we współczesnym państwie*, Rzeszów 2008, s. 126.

¹⁸ Por. R. Lal, *Terrorist and organized crime join forces*, International Herald Tribune, May 24, 2005.

¹⁹ E.W. Pływaczewski, *Wokół związków pomiędzy terroryzmem a przestępczością zorganizowaną*, [w:] K. Indeck (red.), *Przestępczość terrorystyczna. Ujęcie praktyczno-dogmatyczne*, Poznań-Białystok-Łódź 2006, s. 18.

²⁰ Tamże, s. 17.

²¹ W. Stan, *Socjologia prawa i przestępczości*, Wałbrzych 2003, s. 104–105.

²² H. Królikowski, *Źródła zagrożenia terroryzmem dla Polski*, [w:] Z. Piątek (red.), *Współczesny wymiar terroryzmu*, Zielonka 2006, s. 156.

ataków terrorystycznych wywoływać konkretne, pożądane z ich punktu widzenia reakcje instytucji państwowych.

Wspólne działania struktur o charakterze terrorystycznym z jednostkami przestępczości zorganizowanej mają na celu przede wszystkim pozyskanie środków finansowych umożliwiających prowadzenie działalności kierunkowej w drodze przestępstw. W 1995 r. w ramach Organizacji Narodów Zjednoczonych wyodrębniono siedemnaście kategorii przestępstw transnarodowych, dokonywanych zarówno w ramach przestępczości zorganizowanej, jak i przez ugrupowania o charakterze ideologicznym. Należą do nich:

- 1) proceder prania pieniędzy,
- 2) działalność terrorystyczna,
- 3) kradzież dzieł sztuki i obiektów kultury materialnej,
- 4) kradzież własności intelektualnej,
- 5) nielegalny handel bronią,
- 6) porywanie samolotów,
- 7) piractwo morskie,
- 8) zabór środków komunikacji śródlądowej,
- 9) oszustwa ubezpieczeniowe,
- 10) przestępstwa komputerowe,
- 11) przestępstwa ekologiczne,
- 12) handel żywym towarem,
- 13) handel organami ludzkimi,
- 14) nielegalny handel narkotykami,
- 15) fałszywe bankructwa,
- 16) przenikanie do legalnej działalności gospodarczej,
- 17) korupcja i przekupstwo osób sprawujących funkcje publiczne.

Nie jest to oczywiście katalog zamknięty, bo obydwa zjawiska ulegają ciągłym przeobrażeniom. Coraz bardziej zauważalne staje się we współczesnym świecie wzajemne przenikanie się zjawiska przestępczości zorganizowanej z międzynarodowym terroryzmem i coraz trudniej oddzielić działalność terrorystyczną od stricte kryminalnej. Terroryzm wykorzystuje te same sieci transportowe i informacyjne, co zorganizowana przestępczość, a także angażuje się w działalność czysto kryminalną²³.

Struktury ponadnarodowej lub lokalnej przestępczości zorganizowanej współpracować mogą z ugrupowaniami terrorystycznymi na różne sposoby, świadcząc sobie wzajemne korzyści – jak usługi, wspólne bezpieczeństwo, logistyka itp., albo współpracując w imię wspólnej idei, celów politycznych, narodowościowych, religijnych²⁴. Jedną z możliwych form styku terroryzmu i przestępczości zorganizowanej jest współdziałanie niezależnych od siebie zorganizowanych grup przestępczych i organizacji terrorystycznych, zmierzających do realizacji swoich

²³ Z. Rau, *Przestępczość zorganizowana w Polsce i jej zwalczanie*, Kraków 2002, s. 159.

²⁴ W. Zubrzycki, *Przez PZ do terroryzmu*, t. 1, Szczytno 2015, s. 75.

partykularnych celów²⁵. Poprzez współdziałanie należy rozumieć prowadzenie współpracy w celu osiągnięcia obustronnych korzyści²⁶. W tym wypadku zorganizowana grupa przestępcza będzie się zazwyczaj zajmowała dostarczaniem broni, materiałów wybuchowych czy innych środków niezbędnych do prowadzenia działalności terrorystycznej, międzynarodowym obrotem narkotykami, których uprawy kontrolowane są przez organizacje terrorystyczne – w każdym przypadku w zamian za określone korzyści finansowe²⁷. Styk działalności międzynarodowego terroryzmu i zorganizowanej przestępczości jako składnik niestabilności i konfliktów wewnętrznych w Polsce stanowić mogą takie patologie, jak: przemysł broni, materiałów jądrowych i podwójnego zastosowania, handel narkotykami i ludźmi, porwania dla okupu oraz nielegalne operacje finansowe. Wyzwaniem są też niekontrolowane migracje ludności, zarówno wywołane przez konflikty, jak i mające źródło w problemach natury gospodarczej i społecznej²⁸.

Polska jest istotnym węzłem na trasie przemytu zabronionych materiałów, przede wszystkim ze wschodu Europy na zachód (m.in. przez Polskę wiodą główne szlaki handlu narkotykami), dlatego zagrożeniem jest możliwość podejmowania przez grupy przestępcze współpracy z przedstawicielami radykalnych środowisk innych państw. Współpraca ta może polegać na organizowaniu nielegalnej migracji czy nielegalnym obrocie bronią, materiałami wybuchowymi, narkotykami, a nawet ludźmi²⁹. Nielegalna migracja od lat pozostaje najpoważniejszym rodzajem przestępczości granicznej, zwłaszcza w formach zorganizowanych. Polska traktowana jest przede wszystkim jako kraj tranzytowy na szlaku migracyjnym do innych państw Europy Zachodniej oraz Ameryki Północnej, stanowi również kraj docelowej migracji³⁰. Nielegalne przekraczanie granic odbywa się w głównej mierze przy udziale zorganizowanych grup przestępczych. Organizują one transport na wszystkich etapach podróży, tymczasowe schronienie w państwach tranzytowych, a także niejednokrotnie podrobione lub przerobione dokumenty. Jedynie nieliczni

²⁵ *Raport o stanie bezpieczeństwa w Polsce w 2008 roku*, MSWiA, Warszawa 2009, s. 188.

²⁶ M. Cichomski, K. Madej, *Przenikanie się przestępczości zorganizowanej i terroryzmu*, [w:] W. Zubrzycki (red.), *Przeciwdziałanie zagrożeniom terrorystycznym w Polsce*, Warszawa 2011, s. 102.

²⁷ M. Cichomski, W. Zubrzycki, *Cyberprzestrzeń jako potencjalny obszar przenikania się zorganizowanych grup przestępczych i organizacji terrorystycznych*, [w:] B. Hołyst, K. Jałoszyński, A. Letkiewicz (red.), *Wojna z terroryzmem...*, wyd. cyt., s. 127.

²⁸ *Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej*, Warszawa 2014, ust. 1.

²⁹ K. Madej, M. Cichomski, *Zagrożenie terrorystyczne w Polsce. Określanie poziomu zagrożenia terrorystycznego i prognozowanie możliwości wystąpienia zamachów terrorystycznych. Aktualne tendencje*, [w:] W. Zubrzycki (red.), *Przeciwdziałanie zagrożeniom terrorystycznym w Polsce*, Warszawa 2011, s. 37; por. *Narodowy Program Antyterrorystyczny na lata 2015–2019*, załącznik do uchwały nr 252 Rady Ministrów z dnia 9 grudnia 2014 r. w sprawie „Narodowego Programu Antyterrorystycznego na lata 2015–2019”, *Monitor Polski* z dnia 24 grudnia 2014 r., poz. 1218, s. 9.

³⁰ *Raport o stanie bezpieczeństwa w Polsce w 2016 roku*, MSWiA 2017, s. 97.

migranci podejmują próbę indywidualnego, samodzielnego dotarcia do kraju docelowego, dlatego nielegalna migracja stała się jednym ze znaczących źródeł dochodu zorganizowanych grup przestępczych, a uzyskiwane z niej środki służą do prowadzenia przestępczej działalności w innych dziedzinach. Główne zidentyfikowane szlaki przerzutu nielegalnych migrantów przez Polskę drogą lądową to:

- Rosja – Estonia – Łotwa – Litwa – Polska – pozostałe kraje Europy Zachodniej (tzw. szlak nadbałtycki);
- Rosja – Ukraina/Białoruś – Polska – Niemcy – pozostałe kraje Europy Zachodniej;
- Syria i Irak – Turcja – Grecja – Macedonia – Serbia – Chorwacja – Węgry – Austria – Słowacja – Czechy – Polska i dalej do Niemiec, Szwecji lub Finlandii (tzw. szlak bałkański)³¹.

Zacieśnianie współpracy pomiędzy organizacjami terrorystycznymi i rodzimymi grupami zorganizowanej przestępczości zwiększa możliwości wykorzystania terytorium RP do prowadzenia działań o charakterze logistycznym i wspomagającym działalność terrorystyczną. Dotyczy to zarówno pozyskiwania środków niezbędnych do przeprowadzenia ataków, w tym broni, materiałów wybuchowych, urządzeń elektronicznych i ich komponentów, jak również środków wspomagających – transportu, lokali, dokumentów itp. Nasz kraj może być wykorzystywany do organizowania baz wypadowych do ataków na obszarze całej Europy. Stanowi również doskonałe miejsce schronienia dla sprawców ataku po jego dokonaniu³². W Polsce odbywać się może również leczenie lub wypoczynek członków organizacji terrorystycznych. Polska może być także wykorzystywana do prowadzenia transferów środków finansowych na działalność terrorystyczną, a przebywający w Polsce cudzoziemcy z krajów podwyższonego ryzyka, powiązane z nimi przedsiębiorstwa i organizacje pozarządowe mogą dokonywać prób bezpośredniego finansowania tego rodzaju działalności³³. Zapotrzebowanie na obce inwestycje kapitałowe, przy tym niekontrolowany napływ środków finansowych, w połączeniu z systemem bankowym, w którym istnieje możliwość *prania pieniędzy*, to kolejny obszar sprzyjający angażowaniu się obywateli RP w działalność ugrupowań terrorystycznych³⁴.

W tym kontekście wspomnieć można o dokonanej przez Agencję Bezpieczeństwa Wewnętrznego w 2016 r. identyfikacji osiemnastu osób przeprowadzających transakcje finansowe noszące znamiona finansowania terroryzmu. Finansowanie osób bądź organizacji o charakterze terrorystycznym może przybierać różne formy – od ściągania haraczy, przez darowizny od osób fizycznych, zagranicznych or-

³¹ Tamże, s. 98.

³² M. Piekarski, *Wykorzystanie terytorium Polski jako zaplecza logistycznego terrorystów i związane z tym zagrożenia – zarys zagadnienia*, http://www.antyterroryzm.republika.pl/teryt_pl.pdf, dostęp: 6.09.2016.

³³ K. Madej, M. Cichomski, *Zagrożenie terrorystyczne w Polsce...*, wyd. cyt. s. 33.

³⁴ Zob.: G. Feiler, *The globalization of terror funding*, The Begin-Sadat Center for Strategic Studies Bar-Ilan University, Ramat Gan Israel, September 2007; por. J. Sienko, B. Szlachcic, *Bezpieczeństwo wewnętrzne państwa w dobie walki z terroryzmem*, Warszawa 2005, s. 73.

organizacji ekstremistycznych bądź organizacji tzw. sektora non-profit, po przypadki kooperacji z zorganizowanymi grupami przestępczymi³⁵. Przewidywać zatem można dalsze zacieśnianie się współpracy polskich grup przestępczych ze strukturami międzynarodowymi, a także pogłębianie penetracji naszego kraju przez cudzoziemskie, często wielonarodowościowe grupy. Mogą one lokować swoje środki finansowe w legalnych przedsięwzięciach, opanowując część przemysłu rozrywkowego, obrotu nieruchomościami, budownictwo, giełdy, firmy ubezpieczeniowe czy rynek bankowy. (Można zauważyć ten trend już dzisiaj w przypadku groźnych grup krajowych, które część pieniędzy inwestują w firmy transportowe i spedycyjne, firmy ochroniarskie, przemysł rozrywkowy – np. produkcję i dystrybucję płyt disco polo, lokale gastronomiczne, kluby nocne, siłownie, hotele, dyskoteki, nieruchomości, a także uczestniczą w *wylanianiu* zwycięzców przetargów na usługi i tereny)³⁶.

Nie bez znaczenia dla zagrożenia RP rodzimym terroryzmem jest podatność jej obywateli na korupcję³⁷. Patologia ta wykorzystana być może w wielu różnych obszarach, dotyczących aktywności już nie tylko zorganizowanych grup przestępczych, ale również przeciętnych obywateli. W działalności wywiadowczej prowadzonej przez państwo możliwe jest pozyskiwanie informatorów, których zadaniem byłoby zbieranie informacji dotyczących np. lokalnych zasad i zwyczajów, określonych osób i organów, a nawet potencjalnych celów ataku, w tym obywateli i obiektów dyplomatycznych, wojskowych czy biznesowych innych państw. Możliwy jest ich udział w procederze *prania brudnych pieniędzy* czy też tworzenia legalnych przykrywek działalności³⁸. Nie można wykluczyć organizowania szkoleń dla terrorystów prowadzonych przez byłych pracowników służb specjalnych, sił specjalnych, wojska czy Policji. Wracając zaś do przestępczości zorganizowanej, biorąc pod uwagę cel jej działalności, a więc maksymalizację zysków, nie można wykluczyć nawet dokonania przez jedną z jej struktur zamachu na zlecenie.

Istotne wyzwanie dla bezpieczeństwa międzynarodowego, ale również krajowego, stwarzają różne formy ekstremizmu o podłożu politycznym, religijnym, etnicznym, społeczno-ekonomicznym i innym. Są one szczególnie niebezpieczne wówczas, gdy wykorzystują terroryzm jako instrument działania³⁹. Zagrożenie terrorystyczne ze strony rodzimych środowisk o charakterze ekstremistycznym pozostaje w Polsce na stosunkowo niskim poziomie. Tego rodzaju organizacje nie

³⁵ *Raport o stanie bezpieczeństwa w Polsce w 2016 roku*, MSWiA 2017, s. 273.

³⁶ M. Czeszkiewicz, *Przestępczość zorganizowana i jej uwarunkowania w Polsce*, Białystok 1998, s. 83.

³⁷ Zob.: *Opinie o korupcji w Polsce*, Komunikat z Badań CBOP nr BS/105/2013, Warszawa, lipiec 2013; *Mapa korupcji. Zwalczanie przestępczości korupcyjnej w Polsce w 2015 r.*, Centralne Biuro Antykorupcyjne, Warszawa 2016.

³⁸ J. Białocerkiewicz, *Konwencja ONZ w przedmiocie zwalczania procedur finansowania terroryzmu (Przegląd zagadnień i analiza wstępna)*, [w:] V. Kwiatkowska-Darul (red.), *Terroryzm. Materiały z sesji naukowej*, Toruń 11 kwietnia 2002 r., Toruń 2002, s. 96.

³⁹ *Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej*, Warszawa 2014, ust. 32.

mają tu rozbudowanego zaplecza politycznego, cieszą się ograniczonym poparciem społecznym i charakteryzują rozdrobnieniem strukturalnym, a także wysoką dynamiką składu osobowego grup i powstawania nowych ugrupowań oraz nastawieniem ich członków na działania o charakterze chuligańskim. Jednakże hermetyczność opisywanego środowiska oraz związany z coraz powszechniejszym dostępem do Internetu rozwój współpracy tego rodzaju ugrupowań z ich odpowiednikami poza granicami RP może skutkować wzrostem zagrożenia, również terrorystycznego⁴⁰.

Słowo *ekstremizm* pochodzi z łaciny, gdzie *extremus* oznacza *krańcowy, najdalszy, najbardziej oddalony, ostatni, skrajny punkt*⁴¹. Jako zjawisko polega na propagowaniu skrajnych poglądów i stosowaniu ostatecznych rozwiązań w celu osiągnięcia celu ideologicznego bądź politycznego⁴². Ekstremiści z reguły uważają się za jednostki lepsze od innych, za elitę, która jest odseparowana od reszty społeczeństwa, ma własny sposób myślenia, symbolikę czy specjalną wiedzę⁴³. Charakterystyczne jest głoszenie haseł uzasadniających ich postępowanie jako *działanie dla dobra ogółu*⁴⁴. Ekstremiści w swoich działaniach stosują skrajne, ostateczne środki, w tym terror i przemoc, a wszystko to wyłącznie w celu rozpowszechnienia konkretnej idei i działania w określonej sprawie⁴⁵.

W Polsce środowiska będące zwolennikami skrajnych poglądów koncentrują się wokół dwóch podstawowych nurtów: lewicowo-anarchistycznego i prawicowo-neofaszystowskiego. Z uwagi na dużą płynność nie można precyzyjnie określić liczby członków i sympatyków tych organizacji, zwłaszcza że część z nich nie mieści się w ramach słownikowej definicji słowa *organizacja*⁴⁶, nie mając ugruntowanych struktur ani przywódców. Do najważniejszych i największych obecnie ugrupowań neofaszystowskich w Polsce zaliczyć można: Blood & Honour (Krew i Honor)⁴⁷, Combat 18⁴⁸ i World Church of the Creator (Światowy Kościół Twórcy)⁴⁹. Ugrupowania skrajnie prawicowe w Polsce to: Narodowe Odrodzenie Pol-

⁴⁰ Narodowy Program Antyterrorystyczny na lata 2015–2019, s. 9.

⁴¹ J. Tokarski (red.), *Słownik wyrazów obcych*, Warszawa 1980, s. 181.

⁴² *Słownik języka polskiego, A-K*, PWN, Warszawa 1995, s. 496.

⁴³ R. Tokarczyk, *Teoretyczna a praktyczna istota współczesnego ekstremizmu politycznego*, [w:] E. Olszewski (red.), *Doktryny i ruchy współczesnego ekstremizmu politycznego*, Lublin 2004, s. 17–18.

⁴⁴ K. Karolczak, *Uwarunkowania i źródła ekstremizmu politycznego*, [w:] E. Olszewski (red.), *Doktryny i ruchy...*, wyd. cyt., s. 42.

⁴⁵ R. Tokarczyk, *Teoretyczna a praktyczna istota współczesnego ekstremizmu politycznego*, [w:] E. Olszewski (red.), *Doktryny i ruchy...*, wyd. cyt., s. 15–16.

⁴⁶ Grupa ludzi lub państw mających ustaloną strukturę i działających razem, aby osiągnąć wspólne cele. Za: <https://sjp.pwn.pl/sjp/organizacja;2569952.html>, dostęp: 26.11.2017.

⁴⁷ www.bhpoland.org, www.redwatch.info, dostęp: 26.11.2017.

⁴⁸ L.M. Nijakowski, *Neofaszyzm za rogiem*, <http://www.racjonalista.pl/kk.php/s,4437>, dostęp: 26.11.2017.

⁴⁹ www.tworca.org, dostęp: 26.11.2017.

ski⁵⁰, Obóz Narodowo-Radykalny⁵¹, Stowarzyszenie Nacjonalistyczne Zadruga⁵², Falanga⁵³ i Opcja Socjalnarodowa⁵⁴.

Poza manifestacjami i koncertami muzycznymi zwolennicy ugrupowań skrajnie prawicowych i neofaszystowskich spotykają się na różnego rodzaju obozach szkoleniach. Cyklicznie odbywa się Narodowo-Rewolucyjny Obóz Letni Trzeciej Pozycji *Krzyż i Miecz*⁵⁵. Działania członków ugrupowań skrajnie prawicowych i neofaszystowskich motywowane są nienawiścią do przeciwników rozpowszechnianej przez nich ideologii, zakładającej m.in. upowszechnianie własności prywatnej; występowanie przeciwko próbom ograniczania polskiej państwowości przez inne kraje europejskie i wchłonięcia RP przez Unię Europejską; gloryfikowanie kultury *białego człowieka – aryjczyka* i okazywanie agresji wobec przeciwników neofaszyzmu. Wśród organizacji anarchistycznych i antyfaszystowskich działających w Polsce wymienić można: Federację Anarchistyczną⁵⁶, Anarchistyczny Czarny Krzyż⁵⁷, Komitet Wolny Kaukaz⁵⁸, Sharp⁵⁹, Anty Nazi Front – Antifa, Nieoficjalną Radykalną Akcję Antyfaszystowską⁶⁰, Stowarzyszenie *Nigdy Więcej*⁶¹, Grupę Anty-Nazistowską (GAN)⁶², Inicjatywę *Stop Wojnie*⁶³. Najważniejsze organizacje skrajnie lewicowe to: Pracownicza Demokracja⁶⁴, Lewicowa Alternatywa⁶⁵, Rewolucyjna Lewica Komunistyczna im. Michała Nowickiego⁶⁶, Nowa Lewica⁶⁷. Ogólnie można przyjąć, że działalność grup skrajnie lewicowych skoncentrowana jest na występowaniu: w obronie interesów pracowniczych i dążeniu do przywrócenia klasowego podziału społeczeństwa; przeciwko aktualnie toczonym wojnom; w obronie praw kobiet, np. przeciwko ograniczaniu prawa do aborcji; przeciwko nietolerancji, rasizmowi, przemocy i radykalizmowi, a także na wspieraniu środowisk homoseksualnych. Można do nich również

⁵⁰ www.nop.org.pl, dostęp: 26.11.2017.

⁵¹ www.onr.h2.org, dostęp: 26.11.2017.

⁵² <http://www.zb.eco.pl/zb/77/zadruga.htm>, dostęp: 26.11.2017.

⁵³ www.falanga.booo.pl, dostęp: 26.11.2017.

⁵⁴ <https://answ.wordpress.com/opcja-socjalnarodowa/>, dostęp: 26.11.2017.

⁵⁵ <http://www.nacjonalista.pl/2013/09/04/xi-oboz-letni-trzeciej-pozycji-krzyz-i-miecz/>, dostęp: 26.11.2017.

⁵⁶ <http://www.federacja-anarchistyczna.pl/>, dostęp: 26.11.2017.

⁵⁷ <http://www.ack.most.org.pl/>, dostęp: 26.11.2017.

⁵⁸ <http://www.rozbrat.org/archiwalia-wolny-kaukaz>, dostęp: 26.11.2017.

⁵⁹ Skinheadzi Przeciwko Uprzedzeniom Rasowym.

⁶⁰ <https://pl-pl.facebook.com/UnoffRAAFpoland/>, dostęp: 26.11.2017.

⁶¹ <http://www.nigdywiecej.org/>, dostęp: 26.11.2017.

⁶² https://fotka.com/grupa/307397/Grupa_Anty_Nazistowska_GAN/opis, dostęp: 26.11.2017.

⁶³ <http://stopwojnie.webd.pl/>, dostęp: 26.11.2017.

⁶⁴ www.pracdem0.republika.pl, dostęp: 26.11.2017.

⁶⁵ <http://przeglad-socjalistyczny.pl/opinie/aziemski/993-bujwid>, dostęp: 26.11.2017.

⁶⁶ https://f.kafeteria.pl/temat/f4/rewolucyjna-lewica-komunistyczna-im-michala-nowickiego-p_5995779, dostęp: 26.11.2017.

⁶⁷ <http://eszkola.pl/wos/nowa-lewica-5853.html>, dostęp: 26.11.2017.

zaliczyć skrajne organizacje pacyfistyczne, ekologiczne oraz środowiska homoseksualistów i organizacje zajmujące się zagadnieniem tolerancji i równouprawnienia⁶⁸.

Omawiając potencjalne zagrożenie terrorystyczne ze strony rodzimych środowisk ekstremistycznych, zauważyć należy, że ich aktywność w 2016 r. (tabela 3) pozostawała na stosunkowo niskim poziomie. Odnotowane incydenty miały głównie charakter chuligański i nie stanowiły istotnego zagrożenia z perspektywy bezpieczeństwa i porządku publicznego. Najczęściej dotyczyły one głoszenia ideologii sprzecznej z prawem oraz standardami demokratycznego państwa, propagującej faszystowski lub inny totalitarny ustrój. Ekstremizm przejawiał się także jako stosowanie przemocy, groźby bezprawnej lub publiczne znieważanie osoby lub grupy osób z powodu przynależności narodowej, etnicznej, rasowej, politycznej lub wyznaniowej. Działania sprawców koncentrowały się na różnorodnych formach zakłócenia porządku publicznego, m.in. w związku z zawodami sportowymi, publicznymi zgromadzeniami czy wiecami. Należy zwrócić uwagę na zjawisko przenikania się środowisk skrajnych z zorganizowanymi grupami przestępczymi. Obserwowany był także dalszy wzrost liczby czynów o podłożu ekstremistycznym popełnionych przy wykorzystaniu Internetu, przy czym wzrost ten nie był już tak dynamiczny, jak w poprzednich latach. Niemniej jednak Internet wciąż stanowi dla ugrupowań ekstremistycznych źródło wiedzy oraz kanał propagowania idei, werbowania członków i sympatyków oraz zwalczania przeciwników⁶⁹.

Tabela 3. Liczba wszczętych przez Policję postępowań w sprawach związanych ze zjawiskiem ekstremizmu w latach 2009–2016 ogółem i w podziale na poszczególne kategorie przestępstw

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
art. 118 k.k. (użycie przemocy w zamiarze wyniszczenia grupy ludności)	4	1	0	0	0	0	2
art. 118a k.k.* (udział w masowym zamachu skierowanym przeciwko grupie ludności)	-	-	0	0	0	0	0
art. 119 k.k. (stosowanie przemocy lub groźby bezprawnej z powodu przynależności narodowej, etnicznej, rasowej, politycznej, wyznaniowej lub z powodu bezwyznaniowości ofiary)	13	17	24	44	58	64	124
art. 133 k.k. (znieważanie Narodu lub Rzeczypospolitej Polskiej)	5	3	7	7	10	7	11
art. 137 k.k. (publiczne znieważenie znaku lub symbolu państwowego)	117	78	93	66	64	53	68
art. 256 k.k. (propagowanie faszystowskiego lub innego totalitarnego ustroju państwa)	46	86	117	390	397	521	366
art. 257 k.k. (publiczne znieważenie z powodu przynależności narodowej, etnicznej, rasowej, wyznaniowej albo bezwyznaniowości)	43	66	98	196	260	254	242
RAZEM	228	251	339	703	789	899	813

Źródło: Raport o stanie bezpieczeństwa w Polsce w 2016 roku, MSWiA 2017, s. 286.

⁶⁸ K. Madej, M. Cichomski, *Zagrożenie terrorystyczne w Polsce...*, wyd. cyt. s. 37.

⁶⁹ *Raport o stanie bezpieczeństwa w Polsce w 2016 roku*, MSWiA 2017, s. 284.

W sumie w 2016 r. Policja stwierdziła 820 przestępstw związanych z ekstremizmem, czyli nieco mniej niż w 2015 r. (tabela 4).

Tabela 4. Liczba przestępstw związanych ze zjawiskiem ekstremizmu stwierdzonych przez Policję w latach 2010–2016 ogółem i w podziale na poszczególne kategorie

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
art. 118 k.k. (użycie przemocy w zamiarze wyniszczenia grupy ludności)	0	2	0	0	0	0	0
art. 118a k.k.* (udział w masowym zamachu skierowanym przeciwko grupie ludności)	-	-	0	0	0	0	0
art. 119 k.k. (stosowanie przemocy lub groźby bezprawnej z powodu przynależności narodowej, etnicznej, rasowej, politycznej, wyznaniowej lub z powodu bezwyznaniowości ofiary)	8	23	22	61	74	65	111
art. 133 k.k. (znieważanie Narodu lub Rzeczypospolitej Polskiej)	0	2	4	4	10	3	3
art. 137 k.k. (publiczne znieważenie znaku lub symbolu państwowego)	7	75	80	54	54	46	52
art. 256 k.k. (propagowanie faszystowskiego lub innego totalitarnego ustroju państwa)	54	81	86	267	400	426	385
art. 257 k.k. (publiczne znieważenie z powodu przynależności narodowej, etnicznej, rasowej, wyznaniowej albo z powodu bezwyznaniowości)	135	80	104	146	229	299	269
RAZEM	204	263	296	532	767	839	820

Źródło: Raport o stanie bezpieczeństwa w Polsce w 2016 roku, MSWiA 2017, s. 286.

W 2016 r. Policja zarejestrowała 857 postępowań w sprawach o przestępstwa z nienawiści, co stanowi spadek o 13,8% w porównaniu do 2015 r., kiedy odnotowano 976 tego typu postępowań. Najczęściej popełniane były przestępstwa motywowane ksenofobią, a więc wymierzone w osoby o innym pochodzeniu narodowym i etnicznym (52% postępowań), na tle wyznania (22%), dotyczące propagowania ustroju totalitarnego (16%) oraz o charakterze rasistowskim (15%). Przestępstwa motywowane ksenofobią skierowane były przede wszystkim przeciwko Arabom (27% przypadków), Żydom (23%), Ukraińcom (12%), Romom (10%) oraz Turkom (6%). Dla porównania, w 2015 r. Arabowie stanowili trzecią co do wielkości atakowaną grupę, za Żydami i Romami. Wzrósł także odsetek przestępstw popełnianych przeciwko Arabom – z 13% w 2015 r. do 27% w 2016 r. Tendencję wzrostową odnotowano również w liczbie czynów przeciwko Ukraińcom (12% w stosunku do 6% w 2015 r.) oraz przeciwko Turkom (6% wobec 2% w 2015 r.), spadł natomiast odsetek czynów wymierzanych w Romów (10% w stosunku do 25% spraw w 2015 r.). Wśród przestępstw popełnianych ze względu na wyznanie pokrzywdzonego zdecydowanie dominowały przestępstwa skierowane przeciwko muzułmanom (83% spraw), a drugą co do wielkości grupą pokrzywdzonych byli katolicy (12%). Przestępstwa motywowane rasizmem dotyczyły w 94% przypadków osób czarnoskórych i mulatów. Zamieszczanie komentarzy w Internecie pozostawało czynem najczęściej popełnianym, niemniej jednak rzadszym niż w 2015 r. (48% spraw w 2015 r. wobec

31% w 2016 r.). Wzrosła natomiast liczba przypadków znieważenia w kontakcie bezpośrednim (z 12% spraw w 2015 r. do 21% w 2016 r.) oraz ataków fizycznych (z zaledwie 7% spraw w 2015 r. do 17% w 2016 r.) i grózb (z 6% w 2015 r. do 9% w 2016 r.). W analizowanych przypadkach sprawcy dopuszczali się czynów karalnych również przez nanoszenie napisów lub symboli (17% spraw) oraz wznoszenie okrzyków, prezentowanie gestów, flag lub transparentów (9% spraw)⁷⁰.

Przywołując przykład nocy z 27 na 28 listopada 2017 r., kiedy nieznani sprawcy zaatakowali warszawski ośrodek muzułmański na Ochocie, wybijając szyby, niszcząc klimatyzatory i dewastując ogródek restauracji⁷¹, trudno nie dostrzec również zagrożenia przeprowadzenia działań odwetowych, nie wykluczając zamachu o charakterze terrorystycznym.

Na gruncie polskim nie można także wykluczyć powstania terroryzmu *jednej sprawy*, którego przedstawiciele – o skrajnie kontrowersyjnych poglądach – mogą sięgnąć po skrajnie kontrowersyjne i niebezpieczne narzędzia do wyrażania swoich przekonań, m.in. w kwestii aborcji, zapłodnienia drogą *in vitro* czy eutanazji⁷². Sprzyjać temu może podział majątkowy w Polsce, zdaniem Huberta Królikowskiego – aspekt niedoceniany, mogący doprowadzić do frustracji w szeregach biedniejszej warstwy społecznej, która w konsekwencji może sięgnąć po terrorystyczne metody działania w celu wymuszenia korzyści. Objawiać się to może przez indywidualne akty desperacji ludzi, którzy zostali doprowadzeni do ostateczności⁷³. Maciej Preus zauważa również, że do zagrożeń wewnętrznych należą te związane z sytuacją rozwarstwienia społecznego, spowodowanego wykluczeniem pewnych osób z życia publicznego oraz procesem radykalizacji ludzi uczestniczących w działaniach grup przeciwnych systemom politycznym⁷⁴. Czynniki te doprowadzić mogą do strajków, okupacji publicznych budynków oraz innych ruchów, wpływających na zachwianie stabilizacji państwa. Nie można wykluczyć, że osoby te, by osiągnąć cele związane z tematami wywołującymi napięcia społeczne, posłużą się metodami stosowanymi przez terrorystów⁷⁵.

Na terenie Polski nie funkcjonują rodzime organizacje terrorystyczne, zjawisko ekstremizmu nie musi jednak mieć zorganizowanego charakteru, może rów-

⁷⁰ Raport o stanie bezpieczeństwa w Polsce w 2016 roku, MSWiA 2017, s. 288.

⁷¹ Ochota: nocny atak na ośrodek muzułmański. Budynek obrzucony kamieniami, <http://wawalove.pl/Ochota-nocny-atak-na-osrodek-musulmanski-Budynek-obrzucony-kamieniami-a27624>, dostęp: 28.11.2017.

⁷² J. Szafrński, A. Głowacki, *Udział polskich żołnierzy w misjach pokojowych i stabilizacyjnych a wzrost zagrożenia terrorystycznego w Polsce*, [w:] W. Zubrzycki (red.), *Przeciwdziałanie zagrożeniom...*, wyd. cyt., s. 72.

⁷³ H. Królikowski, *Zagrożenia terroryzmem dla Polski*, [w:] Z. Piątek (red.), *Współczesny wymiar terroryzmu*, Zielonka 2006, s. 157–158.

⁷⁴ M. Preus, *Terroryzm globalny – główne trendy*, [w:] M. Żuber (red.), *Katastrofy naturalne i cywilizacyjne: terroryzm współczesny. Aspekty polityczne i ekonomiczne*, Wrocław 2006, s. 19–20.

⁷⁵ K.I. Masiul, *Polityka bezpieczeństwa RP*, wyd. cyt., Pułtusk 2011, s. 137.

niez wynikać z działań pojedynczych osób⁷⁶. One to mogą okazać się szczególnie niebezpieczne, wykorzystując metody terroru jako narzędzia do realizowania własnych celów o podłożu politycznym, społecznym, ekonomicznym lub religijnym⁷⁷. Ataki terrorystyczne odnotowane w innych krajach świadczą o realnym zagrożeniu ze strony pojedynczych osób, niezwiązanych bezpośrednio z organizacjami terrorystycznymi, tzw. *samotnych wilków*⁷⁸. Zamachy typu *solo/lone wolf terrorism* są bardzo trudne do przewidzenia, a ich sprawcy mogą dokonać ataku w dowolnym czasie i miejscu. Często wykorzystują improwizowane ładunki wybuchowe skonstruowane z materiałów ogólnodostępnych, co w znaczny sposób utrudnia ich wykrycie. Szczególne zagrożenie stanowią tu zradykalizowani konwertyci⁷⁹, czyli osoby, które zmieniły wyznanie religijne – na ogół bardzo radykalne, często gotowe całkowicie poświęcić się dla nowej sprawy⁸⁰. Należy jednak zaznaczyć, że motywacje działań podejmowanych przez tego rodzaju osoby mogą mieć zarówno charakter religijny, jak i polityczny, a także być skutkiem niechęci wobec określonych osób lub środowisk. Impulsem do dokonania ewentualnego ataku może stać się także frustracja związana np. z wykluczeniem społecznym, pogarszającą się sytuacją ekonomiczną lub zaburzenia psychiczne zamachowca⁸¹, a sprawcą może być obywatel Polski. Źródło radykalizacji mogą stanowić także bezpośrednie kontakty z osobami o skrajnych poglądach nawiązywane w kraju. Do radykalizacji przyczyniać może się także Internet, który wykorzystywany jest do upowszechniania skrajnej ideologii, pozyskiwania zwolenników czy prowadzenia instruktażu podejmowania indywidualnych aktów terroru. Internet stanowi także dla terrorystów źródło wiedzy na temat konstruowania ładunków wybuchowych i zdobywania komponentów do ich przygotowania (tzw. *open source terrorism*)⁸².

Organizacje terrorystyczne prowadzą działalność propagandową na terenie RP, głosząc swoje poglądy i przedstawiając w negatywnym świetle ideowych przeciwników. Wykorzystują do tego głównie uczestnictwo w różnorodnych forach dyskusyjnych, umieszczają propagandowe strony internetowe na polskich serwerach czy ich polskojęzyczne wersje na serwerach zagranicznych. Wiąże się to bezpośrednio z dążeniem do pozyskiwania kolejnych zwolenników – czy to sympatyków, osób wspomagających, czy aktywnych uczestników działań. Rekrutacja może się odbywać zarówno w kręgach emigrantów, coraz liczniej zamieszkujących nasz kraj, jak i rdzennych Polaków. Zauważyć można np. pogłębianie się radykalnych poglądów więźniów przebywających z więźniami wyznania islamskiego,

⁷⁶ *Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej*, Warszawa 2014, ust. 32.

⁷⁷ Tamże, ust. 55.

⁷⁸ *Narodowy Program Antyterrorystyczny na lata 2015–2019*, s. 8.

⁷⁹ *Raport o stanie bezpieczeństwa w Polsce w 2016 roku*, MSWiA 2017, s. 272.

⁸⁰ E Szafrńska, *Bezpieczeństwo państwa w kontekście zagrożeń terrorystycznych*, [w:] B. Hołyst, K. Jałoszyński, A. Letkiewicz (red.), *Wojna z terroryzmem w XXI wieku*, Szczepno 2009, s. 162.

⁸¹ *Raport o stanie bezpieczeństwa w Polsce w 2016 roku*, MSWiA 2017, s. 272.

⁸² Tamże.